

Arja Juvonen ps

Kirjallinen kysymys vammaisten kuljetuspalveluita koskevista epäkohdista

Eduskunnan puhemiehelle

Kuntien vammaispalveluita tarvitsevat eivät ole kaikki samanlaisia, ja vain harvoin palvelun tarpeet ovat yksi yhteen toistensa kanssa. Esimerkiksi pyörätuolissa istuvalla, näkövammaisella, muistisairaalla ja kehitysvammaisella on kaikilla erilaiset tarpeet, eikä heitä voi niputtaa yhteen niin kuin nyt kuntien kuljetuspalveluja suunniteltaessa usein tehdään. Itse palvelua kunnalla ei ole laillista oikeutta huonontaa, mutta sen käyttö voidaan tehdä kyllä mahdottomaksi. Aluehallintovirasto ilmaisee asiaan liittyvässä päätöksessään, että vaikeavammaisten kuljetuspalvelujen järjestämistapa ei saa estää tai kaventaa tosiasiallisesti kuljetuspalvelujen saajaa käyttämästä hänelle kuuluvia palveluja. On kuitenkin useita asioita, jotka todellisuudessa vaikuttavat ratkaisevasti vammaisen mahdollisuuksiin käyttää kuljetuspalvelua.

Länsi-Uudenmaan Kulkukeskuksen uusista toimintaohjeista on tullut erittäin huolestuneita yhteydenottoja niin asiakkaiden kuin kuljettajienkin osalta. Kuljetuspalvelun käyttöön ratkaisevasti vaikuttavia uudistuksia on tehty mm. palvelun tilaamiseen, asiakkaan avustamiseen ja pysähtymiseen liittyvissä käytännöissä. Kuljetuspalvelua suunniteltaessa sekä vammaispalveluiden käyttäjät ja kuljettajat ovat kokeneet, että eivät ole tulleet kokemuksineen ja tarpeineen kuulluiksi. Kaupungin tiedottaminen kuljetuspalveluiden järjestämistavan muutoksesta ennen uudistuksen täytäntöönpanoa ei ole myöskään osapuolten mielestä ollut riittävää, eikä asiakkailta olevia erityisiä tuen tarpeita ole otettu riittävästi huomioon.

Avustamis- ja palvelulisät, jotka ovat erityisen perusteltuja palvelun toteuttamisen kannalta, on osalta asiakkaista poistettu nyt kokonaan, vaikka asiakkaan tila on huonontunut ja tarve avustamiselle näin ollen vain lisääntynyt. Asiakkaan avustamiseen voi mennä tilanteesta riippuen paljonkin aikaa sekä matkan alkaessa että sen päättyessä. Pelko on, että hitaat huonosti liikkuvat asiakkaat jäävät ilman kyytejä, koska kuljettaja saa korvauksen vain ajetuista kilometreistä, eivätkä avustamista vaativat asiakkaat näin ollen ole kannattavia ajaja. Vammaisille on myös tullut tietoa kuljettajilta, että jos kunta ei jatkossa maksa asiakkaasta avustuslisää, jostakin on maksu- mies lisäksi löydettävä, koska kuljettajilla on lain mukaan oikeus sellainen perä. Kuka tai mikä on se taho, josta maksu- miehen on lain nimessä tällaisessa tilanteessa löydettävä? Onko maksu- mies itse asiakas, jolta kunta on evännyt jatkon avustuslisään, vaikka asiakkaan tila on vain huonontunut?

Länsi-Uudellamaalla voi nykyisin sopia kuljettajan kanssa paluumatkan kyydistä kätevästi jo menomatalla, jatkossa kuitenkin ei, vaan paluukyyti on tilattava erikseen 60 minuuttia ennen

Kirjallinen kysymys KK 729/2020 vp

kyydin tarvetta. Vammainen voi näin joutua odottamaan kyytiään kohtuuttoman kauan tai jäädä jopa kokonaan ilman kyytiä riippuen ajossa olevan kaluston määrästä ja siitä, kuinka kannattavaksi kuljetusyritys katsoo asiakkaan profiloituvan. Myös lyhyet pysähdykset, kuten pankkiautomaatilla käynti, maidon haku kaupasta tai kirjeen vienti postilaatikkoon, ovat tärkeitä välipysähdyksiä asiakkaan asiointimatalla. Nyt nämä lyhyet pysähdykset on kuitenkin tehty tarpeettoman vaikeiksi toteuttaa. Kulkukeskus määrittelee asiakkaan tarkan reitin etukäteen, jolloin asiakas ei reittiään etukäteen tiedä, mutta tämän tulisi osata tilausta tehdessään antaa tarkka katuosoite esimerkiksi pankkiautomaatille, jotta pysähdys reitin varrella on mahdollinen. Tämä siis tietämättä edes sitä, mistä reitin on sinä päivänä Kulkukeskuksesta määritelty kulkevan. Toimintamalli on päätön, eivätkä suunnitellut säästöt varmuudella näin toteudu. Uusia matkoja on käytettävä nyt useampia samojen asioiden hoitoon. Asiakkaiden aiheellinen pelko onkin se, etteivät matkat enää riitä entiseen tapaan tavallisten arjen askareiden hoitamiseen.

Viranhaltijan on päätöstä tehdessään aina arvioida yksilöllisesti vaikeavammaisen henkilön tarpeet muun muassa liikkumisessa ja liikkumiseen tarvittavassa muussa avussa. (Helsingin hallinto-oikeuden päätös nro 09/0837/6) Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että sallittavaan pysähdykseen kuluva aikaa ei voi sitovasti määritellä etukäteen, sekä sitä, että asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden arviointiin tulee kunnalta löytyä tarvittavat resurssit. Nyt uudet asiakasohjeet lähetetään 2–3 viikkoa ennen palvelun muuttumista asiakkaille kotiin. Tämä annettu aikaikkuna määrittelee näin ollen myös resurssitarpeen terveysasemille löytää lyhyessä ajassa lääkäriainkoja vammaisten lääkärintodistuksia varten sekä vammais palvelulle löytää aikoja uusien palvelusuunnitelmien tekemiseen. Kuljetuspalvelun on oltava vammaiselle turvallista, helposti saatavilla ja vammaisen tarpeet huomioon ottavaa. Vammaisesta ei tule tervettä virkamiehen käskystä tai palveluita heikentämällä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo varmistaa sen, että nyt kunnissa tehtävät palvelusopimukset eivät heikennä vammaisten asemaa palvelunkäyttäjinä,

kuka tai mikä on se taho, josta maksumiehen kuljettajille maksettavaan avustuluslisiin on lain nimessä löydyttävä, jos maksaja tulevaisuudessa ei ole enää kunta ja

minkälaiset resurssit Länsi-Uudenmaan kuntien terveysasemilla on löytää kiireettömiä aikoja lääkärintodistuksia varten ja vammais palveluilla aikoja uusien palvelusuunnitelmien tekemiseen?

Helsingissä 7.10.2020

Arja Juvonen ps